

Quartet Gerhard

09.08.24

Integral dels
quartets de corda
de Xostakóvitx (V)

–19 h

Auditori Espai Ter
Torroella de Montgrí

PROGRAMA

Integral dels quartets de corda de Xostakóvitx (V)

DMITRI XOSTAKÓVITX (1906-1975)

Elegia i Polca. Dues Peces per a quartet de corda
Adagio i Allegretto

Quartet de corda núm. 7 en Fa sostingut menor, Op. 108
Allegretto
Lento
Allegro-Allegretto

Quartet de corda núm. 14 en Fa sostingut major, Op. 142
Allegretto
Adagio
Allegretto-Adagio

Concert sense pausa
Durada aproximada 50 minuts

Quartet Gerhard

Lluís Castán violí
Maria Florea* violí
Miquel Jordà viola
Jesús Miralles violoncel

* Maria Florea substitueix Judit Bardolet, segon violí del Quartet Gerhard, que és baixa per recomanació mèdica

Una producció del Festival de Torroella i la Quincena Musical Donostiarra

COMENTARI

UN SO FOSC I ASPRE

Dmitri Xostakóvitx és un dels compositors del segle XX amb un so més propi, amb caràcter i, en darrer terme, reconeixible i identificable per qui l'escolta. Xostakóvitx gairebé sempre sona a Xostakóvitx. El seu so, que prové de molts orígens diferents, no és descendent directe de ningú i, tot i que influenciarà tota la composició soviètica i bona part de la no soviètica del segle XX, també és un so que no tindrà fills directes.

Obstinats rítmics obsessius sobre dinàmiques extremes o melodies cantelludes i àcides que es mouen en el límit de la tonalitat són algunes de les característiques de l'estil Xostakóvitx. Les explosions dinàmiques que de vegades semblen crits i que ens remetien a l'extroversió poden anar seguides, especialment en la música de cambra, de sobtats entotsolaments introvertits en què la música sembla dirigir-se cap a l'interior d'ella mateixa; són moments en què ens sentim espectadors incòmodes d'una confiança massa íntima.

Als quartets de Xostakóvitx, la viola, l'instrument que per registre se situa en l'àmbit de la veu humana, pren un protagonisme, una importància que no trobem en compositors anteriors. Amb totes les excepcions que es vulgui, el so de Xostakóvitx sol ser fosc i aspre i, molt sovint, crispat. És important remarcar que no es torna així sinó que ja és així de naixement i, si de cas, amb el pas del temps, potser es fa una mica menys crispat, però s'entotsola encara més.

De vegades, progressar, avançar, implica simplificar. Els darrers quartets de Xostakóvitx no són més simples que els anteriors, al contrari, però sí que, d'alguna manera, el seu llenguatge musical sovint ens sona més simple. Les espessors polifòniques dels quartets d'època mitjana es fan més tènues i de vegades desapareixen del tot

durant llargs passatges. Més que simplificar-se, el llenguatge musical del compositor s'essencialitza i, en un procés d'ascesi, es despulla de tot allò que no és fonamental.

Elegia i Polca

Aquestes peces, que la tradició interpretativa ha ajuntat perquè en el seu gran contrast s'equilibrin i es contrapesen, tenen un origen ben divers. Cap de les dues no és original per a quartet de corda i totes dues són transcripcions.

Als quartets de Xostakóvitx, la viola, l'instrument que per registre se situa en l'àmbit de la veu humana, pren un protagonisme, una importància que no trobem en compositors anteriors.

L'*Elegia* prové de l'ària de Katerina de la tercera escena de l'òpera *Lady Macbeth de Mtsensk*. Xostakóvitx la va compondre el 1931 quan encara no havia completat l'òpera que es va estrenar el 1934. En aquesta peça quieta i meditativa sembla com si el compositor comencés a assajar l'escriptura per a quartet de corda. El protagonisme el té el primer violí mentre els altres instruments creen atmosfera i context, però no exposen discurs.

Xostakóvitx gaudia del futbol; segons ell el futbol era «el ballet de les masses». El 1930 va compondre un ballet titulat *L'Edat d'Or* que gira argumentalment al voltant de les peripècies d'un equip soviètic de futbol en gira per l'estranger. La *Polca* és la peça més divulgada d'aquest ballet; el mateix compositor la va arranjar per a quartet de corda i també, posteriorment, per a piano i piano a quatre mans. És una

peça lleugera, entremaliada, aparentment alegre i segurament humorística tot i que en Xostakóvitx l'humorisme sempre té un punt de sarcasme. Més que una polca sembla la caricatura d'una polca.

Quartet de corda núm. 7 en Fa sostingut menor, Op. 108

Breu, concís, en només tres moviments que se succeeixen sense pausa, aquest quartet, compost i estrenat el 1960 està dedicat a la memòria de Nina Varzar, la primera esposa del compositor morta prematurament d'un càncer el 1954 quan tenia 43 anys.

El primer moviment es caracteritza per l'alternança de compassos de 2 per 4 i 3 per 4; aquesta inestabilitat rítmica serà una de les característiques del llenguatge musical dels darrers anys del compositor.

Introduïda pel segon violí que fa una mena d'arpegiat de base, el segon moviment, *Lento*, pren la forma d'una meditació introvertida, ondulant. L'arpegiat desemboca en una mena de melopea que sovint es mou per graus conjunts que acaba confluint en un batec (corxera amb punt, semicorxera) que finalment torna a l'atmosfera del principi.

El tercer moviment es caracteritza pel que sembla una fuga canònica, però agitada, tensa i nerviosa, que inicia la viola, la fuga, però no es desenvolupa segons preveuen les

normes, es trenca i aquest quartet enigmàtic i misteriós, un altre dels *secrets* de Xostakóvitx que potser només Nina Varzar hauria sabut desxifrar, acaba en un *adagio*.

Quartet de corda núm. 14 en Fa sostingut major, Op. 142

Ens anem acostant al final del programa. El penúltim quartet de Xostakóvitx data de 1973 i està dedicat a Serguei Xirinski, el violoncellista del Quartet Beethoven, la formació que va estrenar gairebé tots els quartets del compositor.

Al quartet catorzè, que s'inicia amb un *Alegretto* que, en el context de Xostakóvitx, podria semblar fins i tot *lleuger*, s'hi senten diversos solos del violoncel que és l'instrument protagonista de tota l'obra i constitueixen l'homenatge del compositor al dedicatari. A partir de l'*Adagio* que durant bona part del seu desenvolupament funciona com un diàleg entre primer violí i violoncel, canvia l'atmosfera que perd llum i guanya introversió. Sense gairebé adonar-nos-en, desemboquem sense pausa en el tercer moviment. Apareixen, certament, moments de tensió, fins i tot de l'antiga crispació que tan sovint hem sentit a l'obra del compositor, però ara l'emoció dominant és més apaivagada, incerta, potser una mena d'inefable malenconia. El final, sorprenentment, és dolç i tranquil.

Xavier Pujol

Palau de la Música Catalana Temporada 2024–2025

Royal Concertgebouw & Klaus Mäkelä /
Irène Theorin & Sarah Connolly / Freiburger
Barockorchester & René Jacobs / María
Dueñas, Philharmonia Orchestra & Marin
Alsop / Daniel Harding / Maria João Pires /
Filharmònica de Viena & Daniel Gatti / Juan
Diego Flórez / Alice Sara Ott / Serena Sáenz
& Vespres d'Arnadí / Denis Kozhukhin / Trio
Fortuny / Vox Luminis / Philippe Jaroussky /
Balthasar Neumann & Thomas Hengelbrock
/ musicAeterna & Teodor Currentzis / Raquel
García-Tomás / Diana Damrau & Jonas
Kaufmann / Fazil Say / Philippe Herreweghe
I més de 100 concerts!

Entrades, abonaments de cicles i abonaments
a la carta a partir de 4 concerts ja disponibles.

Seguix-nos
a les xarxes:

Amb el
suport de:

BIOGRAFIA

QUARTET GERHARD

Considerat un dels quartets amb més projecció i identitat a escala europea, el Quartet Gerhard es distingeix per la seva remarcable sensibilitat pel so i per un profund respecte per la música com a un dels valors humans més grans. Com a quartet les seves principals influències han estat a Basilea (Rainer Schmidt), Berlín (Eberhard Feltz) i Hannover (Oliver Wille). A Hannover es diplomaren amb la primera matrícula d'honor en música de cambra de tota la història de la Hochschule.

Guanyadors de diversos premis nacionals i internacionals, el Quartet Gerhard ha participat en importants escenaris internacionals com ara Elbphilharmonie Hamburg, Mozartfest de Würzburg i Heidelberger Frühling (Alemanya), en la temporada de música de cambra Stadt-Casino de Basilea (Suïssa), en el festival de quartets de corda de Bordeus i en el Festival Radio France Montpellier (França), en la temporada Musikamera a La Fenice de Venècia (Itàlia) i en el cicle Muzenforum a Bloemendaal (Holanda), entre d'altres. També han estat convidats a Festivals d'estiu de prestigi com la Schubertiada de Vilabertran, Festival Pau Casals del Vendrell, Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols i Verbier de Suïssa. Igualment, és destacable el seu compromís amb la nova creació i han actuat en cicles i festivals de prestigi com Kunstfest Weimar, *Nuit de la creation* del festival d'Aix-en-Provence i a l'Arnold Schönberg Center de Viena.

Actualment, gaudeixen de tres residències artístiques: a l'Auditori Josep Carreras de Vila-seca, al Festival de Torroella de Montgrí i a la Quincena Musical de San Sebastián, on estan oferint la integral dels quartets de corda de Dmitri Xostakóvitx. Des de la temporada 2022-2023

formen part del circuit europeu Merita que els dona una nova acreditació internacional.

Les seves interpretacions han estat retransmeses per Catalunya Música, RNE (Radio Nacional de España), NDR i SWR (Alemanya), i BBC (UK) i France Musique (França).

Discogràficament, cal destacar el seu àlbum *Portrait* (Seed Music 2016), premi de la crítica al millor CD 2016, un llançament amb obres de Kurtág, Berg i Schumann (Harmonia Mundi International, 2017) i un pròxim àlbum amb la discogràfica francesa Klarthe amb obres de Ramon Humet i Debussy, que ha obtingut també el premi a Millor disc de Clàssica per la revista 440 del Grup Enderrock.

El Quartet Gerhard va actuar per primera vegada al Festival de Torroella en l'edició de 2013 i hi va tornar en l'edició de 2021, 2022 i 2023.

PROPERES CONCERTS

Dissabte 10 d'agost
20.30 h Espai Ter

LES ARTS FLORISSANTS LE JARDIN DES VOIX

Paulina Francisco **soprano** | Georgia Burashko **mezzosoprano** | Rebecca Leggett **mezzosoprano** | Juliette Mey **mezzosoprano** | Ilja Aksionov **tenor** | Rodrigo Carreto **tenor** | Hugo Herman-Wilson **baríton** | Benjamin Schilperoort **baix-baríton**

Ballarins de la Compagnie Käfig
Mourad Merzouki **direcció d'escena i coreografia**
William Christie direcció

The Fairy Queen

Henry Purcell: The Fairy Queen, Z629.
Semiòpera amb pròleg en cinc actes amb un llibret anònim basat en *A Midsummer Night's Dream* (Somni d'una nit d'estiu) de **William Shakespeare**

Versió semiescenificada

PREU
DES DE 31,5 EUR

Diumenge 11 d'agost
20.30 h Espai Ter

ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL VALLÈS & JAN LISIECKI

Jean Lisiecki* piano
Virginia Martínez directora d'orquestra

Toldrà, Fauré i Grieg

Eduard Toldrà: Empúries (Invocació a l'Empordà)
| **Gabriel Fauré: Suite de Pelléas et Mélisande, Op. 80** | **Edvard Grieg: Concert per a piano en La menor, Op. 16**

** Lamentem anunciar que el pianista Joaquín Achúcarro s'ha vist obligat a cancel·lar la seva participació en el concert de l'11 d'agost amb l'Orquestra Simfònica del Vallès a causa d'un accident que l'obliga a fer repòs. El substituirà el pianista canadenc Jan Lisiecki, que va debutar en el Festival de Torroella de Montgrí en l'edició de 2015. El programa del concert es manté igual.*

PREU
DES DE 31,5 EUR

Festival de Torroella de Montgrí 2024

Facebook: @FestivalTorroelladeMontgri
Twitter: @Fest_Torroella
Instagram: @festivaldetorroella
#FestivalTorroella #arecerdelafúriadelmón

www.festivaldetorroella.cat

AMB EL SUPORT DE:

Organitza:

Amb el suport de:

Digitalització dels programes de mà:

Pla de recuperació, transformació i resiliència:

Col·laboradors:

Mitjants oficials:

El Festival és membre de:

Festival de Torroella de Montgrí 2022

Facebook: @FestivalTorroelladeMontgrí

Twitter: @Fest_Torroella

Instagram: @festivaldetorroella

#FestivalTorroella

#arecerdelafúriadelmón

www.festivaldetorroella.cat

FESTIVAL DE
TORROELLA
DE MONTGRÍ

JM Torroella de Montgrí